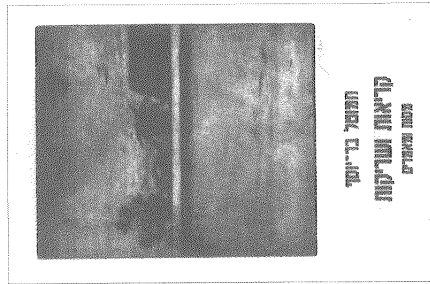

איכותית זו, שאינה מוכרת דית לציבור הרחב. להלן שאלותינו ותשובותיה.

הדברים שב'פתח דבר' על המניעים להוצאת הספר, מעידים על איזושהי חתושה של החיות בפרטמו. מה היא? אינני יודעת מניין הוישם הה. אני לא מרגישה שום דחיות מיוחדת. פשוט אספתי כל מיני

מ/44
מ/10/17

דיוקן אינטלקטואלי

המוטל בו-ייוסף היא משודרת, מתרגמת והוקרת ספרות. מחקרית עוסקים בעיקר בהקשר הדוסי של הספרות העברית. ספר שיריה האחרון הבריא (ריתמוס, סדרה לשירה, הקיבוץ המאוחד, 2004) זיכה אותה בפרס ברנר לשנת תשס"ה. השנה הופיע ספר ה קריאות ושיריות (הוצאת כרמל, 2005) המקבץ את מסותיה ומאמריות בשאלות של תרבות, תבתי ומוסי, שהם "פירופיל של השקפת עולמה". עם הופעת הספר הצגנו כמה שאלות ליוצרת

דברים שכתבתי לאורך שלושים שנה, ומה שהצטבר הוא מעין פירופיל של השקפת עולמי. בכל זאת ייתכן שעכשיו הוא המון לפרסם את הדברים. כי יש באוויר איזושהי תנועה איזושהי היפויש והדברים שלי אולי יצטרפו לכוחות שמניעים את התרבות הישראלית.

את פותחת כי הקורא המיומני שלך הוא הישראלי המשכיל החילוני, החווה את

הידלדלות הממד הרוחני של הצינונות. והדתי המתון, המשתוקק להעשיר את יהדותו בנכסי התרבות המודרנית. לדברייך, על קן המפר הזה יכולה וצריכה להיווצר בארץ תרבות ישראלית-יהודית בעלת רמה רוחנית ומוסרית. האמנם יש לכך סיכוי, ומזה תמצית השקפתך בנודך?

אנחנו שוכחים לפעמים שהצינונות בתחילתה לא היתה רק תנועה פוליטית, אלא גם תנועה רוחנית, שנועדה לשמור על התרבות היהודית מאובדן. קשה לנו לתאר כיום את מצב היהדות בסוף המאה התשע עשרה ואת החדות של אנשים כמו ביאליק ואחר העם מהתחללות התרבות היהודית. לא מחמת חסול פיזי, אלא מפני מצב שבו יהודים נוסטים את תרבות אבותיהם. כך ננטשה עשרה וכך היא ננטשה במאה העשרים בארצות הברית, באותו אופן שתרבות מתחללת, פשוט משום שהיא תרבות של מיעוט. הצינונות הקימה מדינה לא רק כדי שיהיו לנו ממשלה, משטרה, צבא, תקלאות משלנו, אלא גם כדי שתהיה מדינה אחת שבה תרבות יהודית תוכל להתקיים ולהתפתח באופן טבעי, כפי שמתקיימות ומתפתחות תרבות רוב בכל הארצות. נדמה לי שהמטרה הזאת כבר הושגה באופן הלקי. אבל עדיין יש קשיים רבים. בעיני רבים היהדות היא דווקא אותה תרבות יהודית שנוצרה בגלות, ובמור שכזאת הם מבקשים לשמר אותה כפי שהיתה שם, או להיפטר ממנה כליל. אבל יש גם הרבה תנועה משני צדי קן התפר שבין חילונים לדתיים בארץ, ואני מאמינה בהשיבות ובסיווי של התנועה הזאת להוביל את התרבות הישראלית אל דרך המשלבת את המורשת היהודית עם הזמים

הישראלים ומאפשרת להרים את חיי היומיום הישראלים לרמה רוחנית ומוסרית גבוהה יותר.

חנן חבר בספרו **קיצור הספרות הישראלית** (1999) מבקש להראות כי ספרות ישראלית אינה בהכרח ספרות עברית, וספרות עברית אינה בהכרח יהודית. מגמתו, למשל במאמר **"האם השירה הישראלית היא שירה יהודית?"** היא הפוכה?

אני מסכימה שספרות ישראלית היא לא בהכרח ספרות עברית. בישראל נכתבת גם ספרות בשפות אחרות: ערבית, רוסית, אנגלית ועוד. מצבן של ספרויות אלה דומה למצבה של הספרות העברית שנכתבה בגולה, כלומר ספרות של מיעוטים. סופר ערבי הכותב בעברית כמוהו כסופר יהודי שהי באירופה וכותב בגרמנית, ברוסית או באנגלית. הוא כותב ספרות הפונה לקורא הישראלי, שהרקע התרבותי שלו הוא יהודי, והוא לא יכול לכתוב בעברית בלי רקע יהודי כלשהו; לכן הספרות שהוא כותב, גם אם הנושאים והחומרים שלה הם ערביים, מחוברת לתרבות היהודית. ההשקפה של חנן חבר היא המשך של הכנעניות והכנענים היו בעצם גרסה יהודית-מודרנית של רעיונות ניטשיאניים. זה נראה לי מאוד לא רלוונטי למציאות הישראלית כיום. בכל אופן, כשמתחילים לתרגם ספרות עברית לשפה אחרת, לא משנה על ידי מי היא נכתבה, נתקלים מיד בבעיות של מילים וביטויים, שמי שלא מצוי בתרבות היהודית מתקשה להבינם. זאת תסמונת ברורה לכך, שכמעט לא ניתן לכתוב בעברית בלי ההקשר היהודי. הספרות העברית ספוגה בהקשר הזה כשם שהיינו כאן בארץ ספוגים בתרבות יהודית.

חיוניותן של שאלות מוסריות - למשל: 'אנתולוגיה קטנה של תובנה מוסרית בשירה'; 'מה טוב ומה רע בעיני השם?'; 'הלגיטימציה של האגואיזם בספרות העברית החדשה' - עוברת כחוט השני במאמרי הספר. מה הן באות להדגיש? שיש קריטריונים שונים להערכת יצירה ספרותית, ואחד מהם הוא שאלת הרמה של התובנה המוסרית המובלעת ביצירה. זהו קריטריון שהזנח מאוד בביקורת הספרות במאה העשרים, ועל אחת כמה וכמה במחקר האקדמי. רק לאחרונה הוא חוזר בצורה קצת מגוחכת, דרך הפמיניזם והפוסט-מודרניזם, התובעים מיצירת ספרות לחשוף את עולמו של מי שמצוי בשוליים. נראה לי שגם ברמה של פרשנות וגם ברמה של הערכה, חשוב להחזיר לדיון את השאלות: האם היצירה כוללת תובנה מוסרית מעניינת, חשובה, מעמיקה, מלהיבה? האם

התובנה הזאת מקובלת עלי כקורא לאור השקפותי שלי? שאלות אלה הוזנחו גם בתורת ספרות בבית הספר התיכון, וזה ממש חבל.

מאמר מרכזי בספר הוא **"מיסטיקה בספרות העברית החדשה"**. מעבר לעניין המחקרי, עיסוק ב'יאנר שנונה, האם את מיחסת לכך גם איזו חשיבות תרבותית?

זה לא בדיוק 'יאנר', זה יותר נושא או חוויה. נראה לי שחוויות מיסטיות הן אוניברסליות, כמו חוויות של אהבה, בדירות, געגועים. התרבות הישראלית החל משנות החמישים דחתה את כל התחום הזה כאילו היה שקרי, כאילו לא היה קיים. אני חושבת שההתעלמות הזאת מסתירה חלקים חשובים מהספרות העברית במחצית הראשונה של המאה העשרים, כולל חלקים מן השירה של ביאליק, אברהם בן יצחק, שלונסקי, אלטרמן, אמיר גלבוץ, פנחס שדה, ואחרים. לדעתי, בחלקים גיכרים של השירה העברית במאה העשרים אפשר למצוא את ההמשך הלגיטימי של המיסטיקה היהודית הקלאסית (ספרות ההיכלות, הזוהר, החסידות).

מקום חשוב גם במחקרייך וגם בטעם האישי שלך תופסת התרבות הרוסית. כיצד ומדוע?

רוסית היתה שפת אמה של אמי, אבל בבית הורי לא הורשיתי לדבר בה. התחלתי ללמוד רוסית בגיל די מבוזר, כי רציתי להפנות את המחקר שלי לכיוון הקשר בין הספרות העברית החדשה והספרות הרוסית. זה היה כאשר למדתי לתואר שני בחוג לספרות השוואתית באוניברסיטה העברית. השקעתי הרבה מאוד בלימוד השפה הזאת, בקריאת ספרות רוסית במקור, וגם כתבתי על הרקע הרוסי של הספרות העברית, בעיקר בספרי מגעים של דקאדנס.

למי הקריאות ולמי השריקות? קראתי לספר **קריאות ושריקות** כי הוא כולל גם מאמרים יותר כבדים ורציניים וגם דברים פחות כבדים, כמו כתבות, רשימות, הרצאות, סתם הערות יומן. אני מקווה שהסך הכול יוצר איזשהו דיוקן אינטלקטואלי, שמאפשר שיחה משמעותית עם הקורא.

